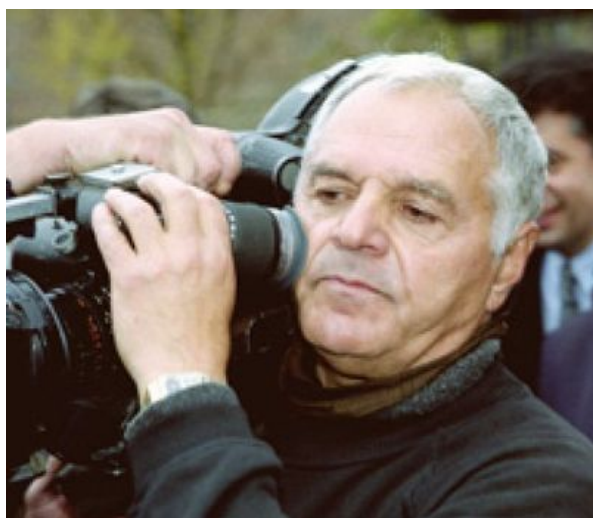

There are no translations available.

18 липня - 80-річчя з дня народження Юрія Герасимовича Ілленко
(відомий український кінооператор, кінорежисер, сценаріст)

Народився 9 травня 1936 в Черкасах, 18 липня був зареєстрований у місцевому РАЦС. Під час радянсько-німецької війни (1941) опинився з мамою й двома братами в самому серці Сибіру, селі Філіповці Ординського району на Обі (Російська Федерація). Молодший брат помер від виснаження. Повернення до спустошеної України 1944 було недовгим. У Черкасах не знайшлося достатньо дітлахів і вчителів, щоб відкрити другий клас, довелось удруге вчитися в першому, російськомовному. 1946 батько, демобілізований з фронту інженер-будівельник, завербувався на шкідливе виробництво скловати в Москву, щоб дати дітям освіту. Родина жила в бараці на території заводу «Ізопліт». Мати захворіла на туберкульоз. Юрій закінчив школу на робітничій околиці Москви і вступив у престижний Всесоюзний державний інститут кінематографії на операторський факультет, як і старший брат Вадим.

1960 зняв дипломну роботу «Прощайте, голуби» (перший в історії інституту повнометражний фільм) і отримав за роботу нагороди на світових кінофестивалях в

Празі і Локарно — за найкращу операторську роботу. 1963 отримав запрошення зі студії ім. О. Довженка зняти фільм «Тіні забутих предків» режисера Сергія Параджанова. Фільм став не лише лауреатом понад сотні міжнародних кінофестивалів, але й актом відродження слави українського духу, збудником української ідеї.

Дебют Юрія Ілленка у режисурі — «Криниця для спраглих» за сценарієм Івана Драча про винищення українського села, був заборонений постановою ЦК КП України на 22 роки. 30 червня 1966 ЦК Компартії України схвалив постанову «Про серйозні недоліки в організації виробництва кінофільмів на Київській кіностудії ім. О. Довженка», в якій піддавалися критиці кінострічки «Криниця для спраглих» (автор сценарію І. Драч, режисер Ю. Ілленко). Наступний фільм «Вечір на Івана Купала» — алегорична історія України, був знятий з екрану рішенням міністра культури СРСР Романова і покладений на полицю на 18 років. Фільм реабілітовано в 1988-му.

1967 дирекція Венеціанського кінофестивалю персонально запрошувала Юрія Ілленка з фільмом «Вечір на Івана Купала» на фестиваль з гарантією головного призу «Золотий лев» Святого Марка, але міністр культури СРСР Романов стверджував, що такого фільму взагалі не існує. Неймовірними зусиллями режисер добився, щоб фільм послали на міжнародний фестиваль у Прагу, але в день відкриття фестивалю в Прагу увійшли радянські танки для придушення празького повстання.

1971 на XXIV з'їзді комуністичної партії України вустами першого секретаря Львівського обкому КПУ тов. Добрика було заборонено наступний, третій фільм «Білий птах з чорною ознакою», як «найбільш шкідливий фільм, що колись було зроблено в Україні, особливо шкідливий для молоді». У фільмі вперше в історії було введено як головного героя вояка УПА. Рятуючи себе, Петро Шелест, перший секретар ЦК КПУ, бо саме він дозволив показати фільм з'їздові, посилає «Білого птаха» на Московський міжнародний кінофестиваль. Фільм тріумфально виборює Гран Прі фестивалю, завдяки півгодинній овації шести тисяч глядачів кремлівського палацу з'їздів, де проходив кінофестиваль. За якийсь час П. Шелеста знімають за націоналістичний ухил, а фільм опиняється в опалі на довгі роки, аж до кінця ери Щербицького. «Білого птаха» можна було побачити в Токіо, Монреалі, Нью-Йорку, Парижі, Тегерані, лише не в Україні.

Далі була дворічна еміграція в Югославію, де Юрій Ілленко зняв фільм «Жівіо заінат», що перекладається як «живу наперекір всьому». Це чорногорське вітання. Коли зустрічаються двоє чорногорців, вони так вітаються: — Како сте? (Як ти?), — Жівіо заінат! (Живу всупереч). Всупереч всьому. Всупереч усім тяжким обставинам: голоду, війні, зрадам, терору, безгрошів'ю, хворобам... тощо... Фільм отримав «Срібну арену» на

фестивалі в Пулі. І приз за найкращу чоловічу роль. В Україні на екрани не був допущений. Двічі, з інтервалом в три роки, режисер отримує запрошення і контракти з Голлівуду. Сам Юрій Ілленко говорив про це так: "Про перший контракт дізнався з «Голосу Америки», де почув дослівно таке:

„КДБ повідомило, що ніде не може знайти Ілленка, щоб передати йому пропозиції Голівуду, бо він постійно знімає фільми десь у горах“. Сильно реготав. Другий контракт передав мені чорногорський продюсер Чедо Вулевич у порту Бар і провів мене на паром, що йшов в італійський порт Барі. Дав двісті доларів і сказав: з капітаном узгоджено, замовляй кожні 15 хвилин порцію віньяку, і за три години дістанешся Італії. Я зійшов з парому, бо знав, що коли рушу в Голівуд, моїх двох братів у Києві — Вадима і Михайла, теж кінематографістів, рушать туди, куди й Стуса»

Наступний фільм «Мріяти і жити» за сценарієм Івана Миколайчука і Юрія Ілленка, було 42 рази зупинено у виробництві на різних стадіях: під час режисерської розробки, в підготовчий період, під час зйомок (18 разів), в монтажному періоді і, звичайно, при процедурі здачі керівним органам. А треба було пройти 12 інстанцій — від худради об'єднання до ЦК КПРС. Для режисера епопея перманентних заборон закінчилась першим інфарктом на худраді студії Довженка. На XXV з'їзді КПУ тов. Щербицький з гордістю доповів делегатам: — «Имею честь доложить делегатам съезда, что с так называемым „поэтическим кино Украины“ наконец покончено». Одним з представників поетичного кіно був і Юрій Ілленко. Після такої заяви Ілленко перебирається до Москви і починає на Мосфільмі на експериментальній студії Григорія Чухрая фільм про Катерину Білокур «Очі землі». Новопризначений міністр кіно України Василь Большак вимагає переведення постановки на студію Довженка і через місяць ліквідує проект на вимогу ЦК КПУ.

У різні роки були заборонені майже всі проекти Ілленка на стадії сценарію. Серед них було заборонено для постановки трилогію про Київську Русь — «Князь Ігор», «Володимир Красне Сонечко», «Ярослав Мудрий». Заборонено екранізацію «Лісової пісні» Лесі Українки (постановка якої була здійснена двадцять років потому). Заборонено до постановки два сценарії за Шевченком — «Великий льох» і «Варнак». Нарешті секретар ЦК з ідеології Маланчук, відомий українофоб, заборонив перший варіант сценарію про Мазепу зі словами: «Якщо Ілленко не хоче, щоб з ним трапилось те, що трапилось з Мазепою після Полтави, то хай закопає свій сценарій в себе на городі!» Був заборонений навіть сценарій фільму для дітей, комедії (за жанровими ознаками) про ліквідацію бандитами Запорізької Січі. Всього Юрій Ілленко написав 42 сценарії, але лише сім з них стали фільмами.

Юрій Ілленко створив незалежну кіностудію «Фест-Земля», на якій зняв перший в Україні фільм не на державні кошти. В основу фільму покладено зеківські оповідання Сергія Параджанова «Лебедине озеро. Зона». Це фільм було запрошено на Каннський кінофестиваль, де він виборов два призи: Приз ФІПРЕССІ — міжнародної федерації кінопреси і Приз «Ескор» — незалежної молоді кінорежисерів. В українському прокаті фільм не показувався. Пізніше російська телекомпанія ОРТ придбала його з ексклюзивними правами щодо показу і навіки поклала на полицю.

Наступні десять років Юрій Ілленко був безробітний як кінорежисер. Написав за цей час свій найкращий сценарій про друге пришествя Христа «Агн», монографію «Парадигма кіно» — перший в Україні підручник з кінорежисури. Зробив три персональні виставки своїх живописних і графічних творів, зняв проект «Молитва за гетьмана Мазепу», до якого йшов близько третини свого життя. Фільм для показу в Росії заборонив міністр культури РФ Михайло Швидкой. В Україні фільм також було знято з кінопоказів, заборонено для показу по ТВ, не випущено на відео. Не продано за кордон, хоча було багато пропозицій, що перекривали видатки на фільм у десятки разів. Після цього Юрій Ілленко зробив заяву для преси: «Я йду з кіно, бо з цією бандитською владою не хочу мати справи».

[Дорогоцінний батько, якого врятував Бог у тіні Черкащині. Він тривалий час хворів на](#)